

Valnämnden

Datum:
2020-02-07Diarienummer:
VLN-2019-0040Handläggare:
Åsa Nilsson Bjervner

Valnämndens uppföljning av ekonomi och verksamhet per december 2019.

Förslag till beslut

Valnämnden föreslås besluta

att godkänna kommunledningskontorets förslag till uppföljning av ekonomi och verksamhet per december 2019 enligt bilagd handling, samt

att översända upprättade handlingar i valnämndens uppföljning till kommunstyrelsen.

Sammanfattning

Nämnden har genomfört det som planerats för inriktningsmål och uppdrag i Mål och budget. Nämnden bedömer att de förväntade effekterna har uppnåtts eller kommer uppnås.

Årets resultat är ett överskott på 0,1 miljoner kronor vilket är i linje med helårsprognosen.

Resultatet för verksamhet och ekonomi föranleder inte nämnden att ändra i sin verksamhetsplan eller plan för intern kontroll eller vidta andra åtgärder än vad som redan planerats för nämndens verksamhet 2020 och framåt.

Ärendet

Kommunledningskontoret har sammanställt förslag till uppföljning av ekonomi och verksamhet för 2019. Uppföljningen omfattar samtliga underlag som ska lämnas till kommunstyrelsen för uppföljning av verksamhetsåret 2019.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse 2020-02-07

Bilaga 1 Valnämndens uppföljning av ekonomi och verksamhet per december 2019.

Kommunledningskontoret

Åsa Nilsson Bjervner

Kanslichef

Valnämnden
Bilaga 1

Datum:
2020-01-29

Diarienummer:
VLN-2019-0040

Handläggare:
Åsa Nilsson Bjervner

Valnämndens uppföljning av ekonomi och verksamhet per december 2019

Uppföljningen av verksamhet och ekonomi per december syftar till att ge en helhetsbild av nämndens resultat för 2019. Årsredovisningen omfattar ekonomiskt bokslut, uppföljning av kommunfullmäktiges styrsignaler från Mål och budget, uppdrag som tillkommit under året och den uppföljning nämnden själva gör för att följa upp sin verksamhetsplan. Utifrån underlagen gör nämnden en sammantagen bedömning av resultatet av arbetet inom sitt ansvarsområde.

Uppföljningen omfattar samtliga underlag som nämnden ska lämna till kommunstyrelsen vad gäller uppföljning av verksamhetsåret 2019. För år 2019 besvaras även de frågor om synpunktshantering som kommunstyrelsen ställt till nämnden.

Nämndens uppdrag

Valnämndens uppdrag är att på lokal nivå ansvara för genomförandet av allmänna val till riksdag, kommun- och regionfullmäktige, val till Europaparlamentet samt folkomröstningar i enlighet med gällande lagar.

Det innebär att Uppsala kommuns valnämnd är lokal valmyndighet och har hela ansvaret för genomförandet av röstning inom kommunen. Valnämnden utser och utbildar röstmottagare, beslutar om vallokaler och lokaler för förtidsröstning samt ser till att allt material finns på plats då röstning ska genomföras och svarar för den preliminära räkningen av rösterna dels på valkvällen, dels på onsdagen och eventuellt torsdagen i veckan efter valdagen.

Nämndens verksamhet

Valnämnden har under 2019 haft nio nämndsammanträden.

Ordinarie ledamöter 2019	Ersättare 2019
Johan Pelling (S) ordförande	Kerstin Ramdén (S)
Jan-Erik Ågren (KD) 1:e vice ordförande	Hossein Aminaey (S)
Tone Tingsgård (S)	Johan Rendel (M)
Abbas Al-Janabi (S)	Victor Zhao-Jansson (C)
Mie Karlström (L)	Jan Höglund (V)
Chiar Issa (MP)	
Jan Öman (M)	
Kajsa Lindner (C)	
Andreas Haidemenos (V)	

Nämndens styrning och kontroll

Valnämndens planering och styrning av verksamheten för 2019 tog sin utgångspunkt i Mål och budget 2019 med plan för 2020 och 2021. De inriktningsmål och uppdrag som var möjliga att arbeta med inom nämndens ansvarsområde har brutits ner till strategier och åtgärder för 2019. Strategier, åtgärder och nämndens budget utgjorde nämndens styrning av arbetet vid valnämndens kansli (kommunledningskontoret). Nämndens verksamhetsplan omsattes i aktiviteter av valnämndens kansli (kommunledningskontoret).

Nämnden har följt upp arbetet genom löpande kontakter med förvaltningen och i samband med den kommunövergripande uppföljningen i april, augusti och i årsbokslutet.

Verksamhetsåret 2019

Viktiga händelser under året

Den 26 maj 2019 var det val till Europaparlamentet. Valnämnden har under året arbetat med att möjliggöra för att alla 171 000 röstberättigade uppsalabor skulle kunna rösta i ett tryggt och säkert val.

På valdagen arbetade drygt 1 000 röstmottagare i 161 vallokaler. Ytterligare ett par hundra personer arbetade med förtidsröstningen. Förtidsröstningen pågick från den 8 maj på 23 förtidsröstningsställen. Tidigare val har vård- och omsorgsboenden, institutioner och häkte besökts under söndagen före valdagen. Detta val ersattes ”institutionsröstningen” med att ambulerande röstmottagarna bokade in besök på vård- och omsorgsboenden, institutioner och häktet under hela förtidsröstningsperioden, detta utökade tillgängligheten för dem som röstade. Totalt tog de ambulerande röstmottagarna emot 245 röster under perioden. Valnämnden erbjöd dessutom stöd till väljare med olika former av funktionsnedsättningar genom bland annat ambulerande röstmottagare och erbjudande om ledsagning.

Under 2018 tog riksdagen beslut om förändringar av Vallagen vilka trädde i kraft i januari 2019. En viktig förändring var ett krav på att platsen där valsedlarna läggs ut ska vara avskärmad. Ingen väljare ska uppleva en risk för att röja sin valhemlighet när den tar valsedlar från valsedelstället. Förändringen stärker skyddet för valhemligheten och minskar risken för att väljare ska utsättas för otillåten påverkan i samband med röstningen.

Vid genomförandet av Europaparlamentsvalet 2019 tillämpades den nya lagstiftningen för första gången. Avskärmningarna som nämnden använde vid valet 2019 fungerade tillfredsställande men det kommer att bli en större utmaning att ordna avskärmningar och logistik i lokalerna inför valet till riksdag, region- och kommunfullmäktige år 2022.

Den nya lagstiftningen för ökat skydd av valhemligheten ställer höga krav på nämnden att säkerställa ändamålsenliga och tillgänglighetsanpassade vallokaler och lokaler för förtidsröstning. Ett antal av de lokaler som använts vid tidigare val kan inte längre användas. Vid valet till Europaparlamentet 2019 prövade nämnden att låta flera valdistrikt dela på en större lokal (idrottshall) vilket föll väl ut och detta kommer att kunna utvecklas ytterligare inför valet 2022.

Sammantagen måluppfyllelse

Nämnden har genomfört det den planerat för att bidra till kommunfullmäktiges mål och för att genomföra de uppdrag som nämnden tilldelats i Mål och budget. Nämnden bedömer att de förväntade effekterna har uppnåtts eller kommer att uppnås.

Nämnden har också under året fortsatt att arbeta med de utvecklingsområden som identifierades inom nämndens grunduppdrag under 2018. Utfallet av nämndens insatser är goda och nämnden bedömer att förväntade effekter nåtts.

Ekonomiskt resultat

VALNÄMNDEN	Resultat			
	Kommunbidrag 2019	Bokslut 2019	Bokslut 2019	Helårsprognos 201908
Belopp i miljoner kronor				
Politisk verksamhet	5,9	0,1	-0,3	0,1
Nämnden totalt	5,9	0,1	-0,3	0,1

Resultat per verksamhet

Valnämndens verksamhet omfattar enbart politisk verksamhet. Kommunbidraget är fördelat inom verksamhet nämnd- och styrelseverksamhet samt övrig politisk verksamhet. Årets resultat är ett överskott på 0,1 miljoner kronor vilket är i linje med helårsprognosen.

Den 26 maj 2019 genomfördes val till Europaparlamentet. För detta erhöll nämnden 4,9 miljoner kronor i statsbidrag. Statsbidraget var 0,9 miljoner kronor högre än budgeterat. Bakgrunden till detta är den lagändring om extra skydd av valhemligheten som började gälla vid detta val. Det extra statsbidraget var fördelat i två delar där den ena delen skulle täcka extra bemanning i vallokaler. Den andra delen var ett engångsbelopp för att täcka kostnader för inköp av avskärmningar av valsedelställen. Nämnden använde det extra statsbidraget till att genomföra en extra inventering av alla vallokaler. Syftet var att se över om lokalerna klarade nya krav på logistik samt för att anställa extra röstmottagare i alla vallokaler.

Nämnden har även köpt in material för avskärmningar av valsedelställen. Den del av statsbidraget som var avsett för avskärmning av valsedelställen och som var ett engångsbelopp har inte utnyttjats fullt ut och 0,4 miljoner kronor har överförts till balansräkningen för att kunna utnyttjas till inköp inför genomförandet av valet 2022. I stort sett har kostnaderna följt den budget som gjordes inför valet och arvoden till alla röstmottagare betalades ut under juli och augusti.

Investeringar

Valnämnden har inga investeringar

Utvecklingen inom de verksamheter nämnden ansvarar för

Vid utvärderingen av valet 2018 framkom att valkansliets organisation och bemanning inte varit optimal, vilket bland annat ledde till en för hög och ojämn arbetsbelastning under valperioden. I syfte att skapa en mer tidseffektiv och resurssmart organisation organiserades valkansliet inför valet 2019 som en projektorganisation med olika ansvarsområden.

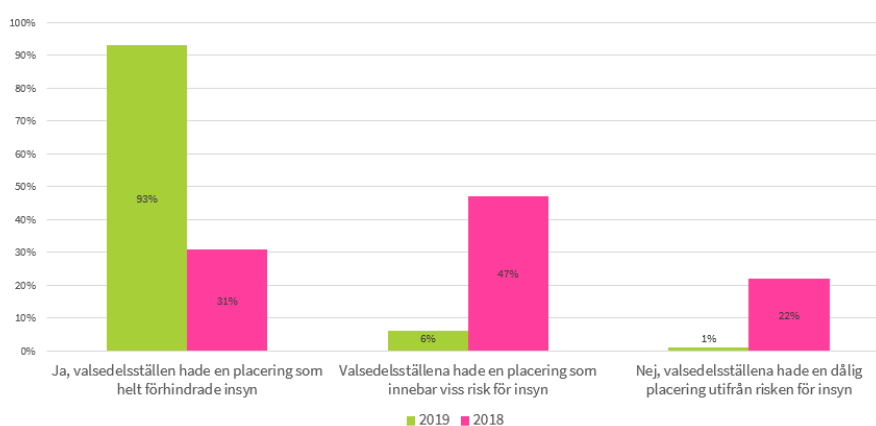
Olika ansvarsområden definierades och tillsattes utifrån kompetens och resurser. Under planeringsarbetet hade valkansliet löpande dialog och samarbete både inom kommunledningskontoret och med andra förvaltningar och kommunala bolag.

Utifrån den större utvärdering som gjordes efter valet 2018 identifierades ett antal utvecklingsområden. Ansvarig för respektive ansvarsområde arbetade sedan med dessa. Exempel på insatser som gjordes var:

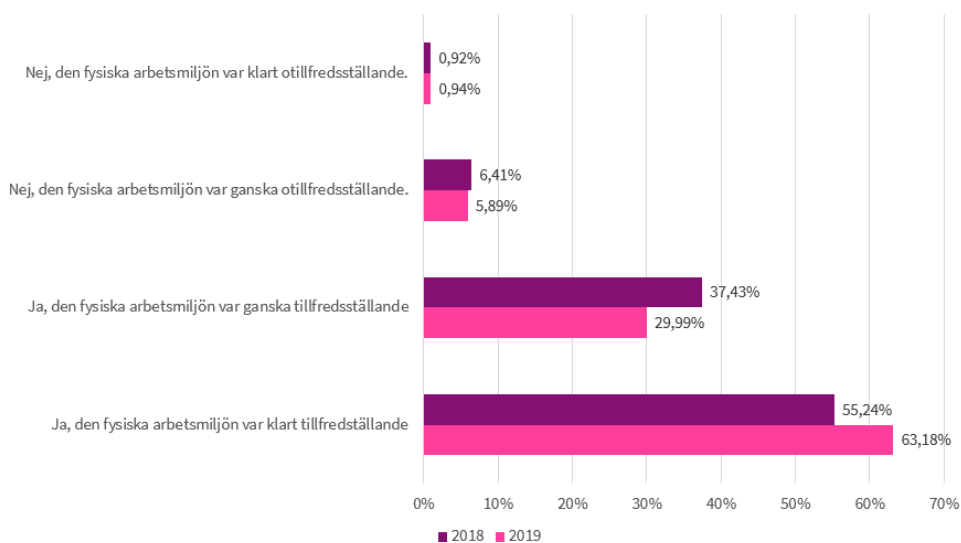
- Utveckling av utbildningskonceptet.
- Ett valadministrativt system infördes där all kommunikation med röstmottagarna skedde. Även fördelning av platser och hantering av vallokaler hanterades i systemet.
- En broschyr med information, tips och checklistor till röstmottagarna producerades.
- En översyn och förändringar av logistiken i vallokalerna genomfördes.
- Några vallokaler samt röstningslokaler byttes ut eller togs bort då de inte uppfyllde kraven på tillgänglighet.
- Logistiken gällande valmaterial sågs över och justerades.
- Rutiner och checklistor upprättades och dokumenterades inom alla områden.
- En referensgrupp med erfarna och dokumenterat uppskattade ordföranden i olika valdistrikt skapades.
- Fyra personer (studentmedarbetare) anställdes och bildade en informationsgrupp som avlastade valkansliet på kvällar och helger.

I årsuppföljningen 2018 togs möjligheten att följa upp valet utifrån ett antal nyckeltal upp. Här är några jämförelser mellan valen 2018 och 2019. Dock är det svårt att göra direkta jämförelser mellan valet till riksdag, landstings- och kommunfullmäktige 2018 och valet till Europaparlamentet 2019. Vid val till Europaparlamentet är valdeltagandet lägre och det är bara ett val som genomförs istället för tre. Nämnden vill ändå lyfta fram några områden som kommer kunna följas i framtida val.

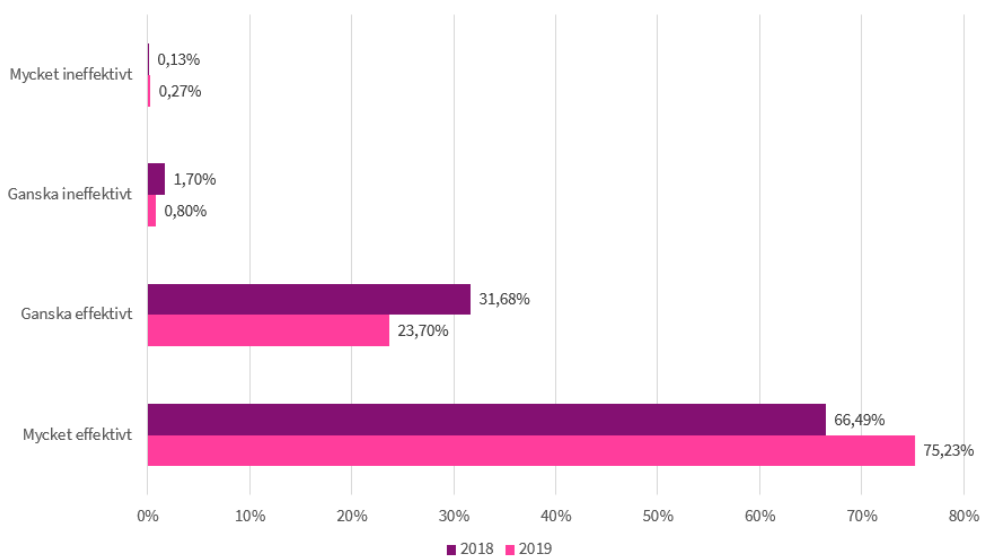
Kunde ni placera valsedelställen på ett sätt som förhindrade insyn när väljarna tog valsedlar?

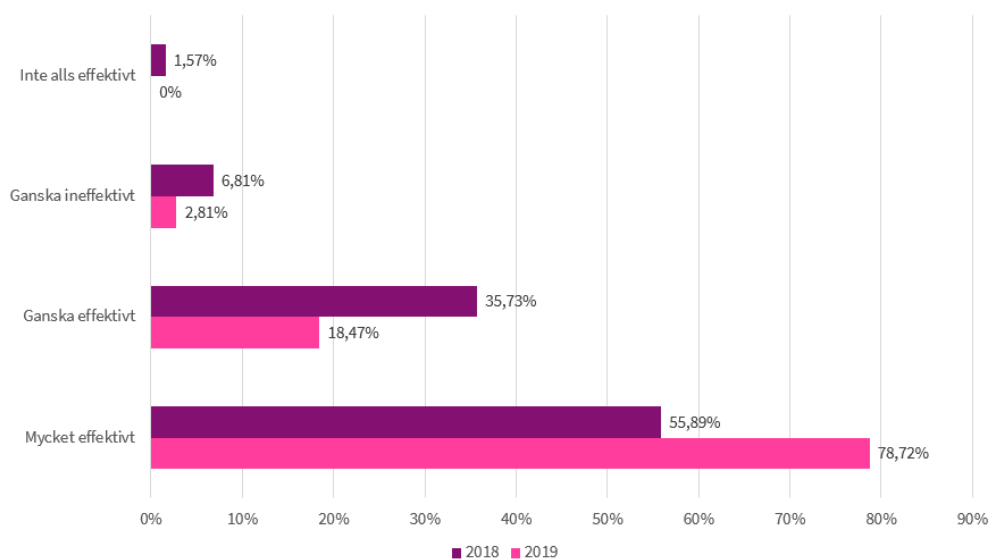
Möjliggjorde vallokalen en bra fysisk arbetsmiljö för dig själv?

Hur effektivt arbetade er grupp under röstmottagningen?

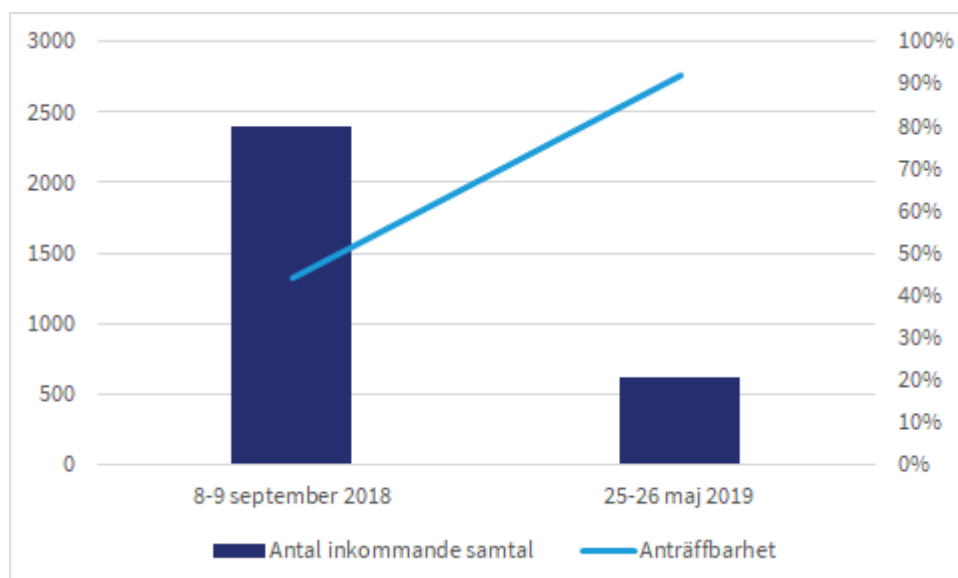
Hur effektivt arbetade er grupp under rösträkningen?

Under valperioden 8 – 31 maj 2019 inkom totalt 435 samtal från allmänheten och 675 från röstmottagare. Svarsfrekvensen var 87% för de inkommande samtalen från allmänheten och 89% för samtalen från röstmottagare.

Under valperioden 2018 var det högt tryck på telefonerna. Framförallt under valhelgen då det inkom det ca 2 400 samtal. Efter valet 2018 fick nämnden/valkansliet en del kritik från röstmottagare för att det var svårt att komma fram och teleoperatörens statistik visade på en anträffbarhet på 44%. Detta var något som nämnden ville förbättra inför valet 2019. En annan telefonlösning ordnades och bemanningen av telefonerna förbättrades. Resultatet blev en ökning av anträffbarheten till 92% under valhelgen.

Inkommande samtal:

Fler förtidsröstar

Antalet personer som valde att förtidsrösta vid valet 2019 ökade i hela landet och så också i Uppsala kommun. Vid valet till Europaparlamentet 2014 valde 30 158 personer att förtidsrösta och 2019 blev motsvarande antal 43 768. Ökningen följde den prognos på antal förtidsröster nämnden planerat bemanning och antal röstningslokaler utifrån.

Tillgängligare val

Valnämnden har under året genomfört flera åtgärder för att tillgängliggöra valet för grupper som annars kan ha svårt att rösta. Nämnden beslutade i mars 2019 att stå för kostnaderna för de personer som behöver ledsagning för att kunna ta sig till röstnings- eller vallokal för att rösta. De ambulerande röstmottagarna åkte hem till väljare som av olika anledningar inte kunde ta sig till vallokalen. Efterfrågan på ambulerande röstmottagare var stor vilket nämnden bedömer som positivt.

De ambulerande röstmottagarna tillsammans med institutionsröstningen gjorde valet mer tillgängligt för flera grupper i kommunen. Valnämnden rekryterade också röstmottagare med olika bakgrund och språkkunskaper som ett led i att göra valet så tillgängligt som möjligt för så många som möjligt.

Utvecklingsområden inför 2022

Inför det allmänna valet till riksdag, kommunfullmäktige och regionfullmäktige år 2022 behöver följande göras:

- Upphandla ett Valadministrativt system då nuvarande avtal löper ut före 2022.
- Se över distriktsindelningen och förbereda ett beslutsärende till kommunfullmäktige senast oktober 2021. I ärendet ska numren läggas till i distriktens namn.
- Påbörja arbetet med vallokaler och lokaler för förtidsröstning ca två år före valet.
- Aktivera andra förvaltningar och kommunala bolag i ett tidigare skede.
- Genomföra erfarenhetsutbyten med andra kommuner.

Kvalitetssäkring av nämndens verksamhet

Inför valet 2022 har en processkartläggning genomförts och flera rutiner och checklistor tagits fram. Utöver dessa har även flera utvärderingar genomförts inom ett flertal områden.

Framtida utmaningar

Nämnden ser stora utmaningar att hitta lämpliga vallokaler och framförallt lokaler för förtidsröstning till valet 2022 då skyddet av valhemligheten för första gången ska tillämpas vid ett val till riksdag, region- och kommunfullmäktige. Nämnden ser också utmaningar i nybyggda bostadsområden då dessa områden innehåller få större samlingslokaler som går att använda till vallokaler.

Den ökade polariseringen inom flera områden i samhället påverkar förutsättningarna för att genomföra demokratiska val. Ojämlikheten i levnadsvillkor ökar, både mellan individer och mellan olika bostadsområden. Inkomstskillnaderna växer liksom skillnaderna i sysselsättning och hälsa. Samhällsklimatet upplevs som allt hårdare. Lokalt kan detta ta sig uttryck i form av social oro och en ökad närvaro av icke-demokratiska krafter och metoder

En ökad polarisering av åsikter och en ökad mängd åsiktskanaler bidrar till att det samhälleliga samtalet innehåller mindre fakta och mer tyckande. Det leder till en ökad sårbarhet i samhället för påverkanskampanjer. En risk är till exempel att förtroendevalda utsätts genom hot och påtryckning. Kommunen behöver främja dialog, kunskapsutbyte och öppenhet så att förtroendet för kommunens verksamhet och organisation kan fortsätta upprätthållas.

Uppföljning av inriktningsmål och uppdrag

Inriktningsmål 2: Uppsala ska vara tryggt och attraktivt att leva, verka och vistas i

Målet är helt uppfyllt för perioden. Nämndens åtgärder har verkställts som planerat och bedöms vara tillräckliga för att leda till de effekter nämnden förväntade sig.

Uppdrag 2.1 Stärk arbetet med att förebygga och förhindra social oro samt öka tryggheten.

Uppdraget är färdigt och har genomförts enligt plan. En risk- och sårbarhetsanalys genomfördes som en del i förberedelserna inför valet till Europaparlamentet 2019. Det fortsatta arbetet utgick från resultatet av analysen. Resultatet av risk- och sårbarhetsanalysen var ett levande material som uppdaterades löpande tills valet var genomfört.

En inventering av möjliga vallokaler gjordes som underlag inför beslut om vilka lokaler som skulle användas. Säkerhets- och trygghetsaspekten var en viktig aspekt som beaktades vid inventering av vallokaler. Vid inventering användes Myndigheten för delaktighets checklista för tillgängliga vallokaler. Checklistan ställer bland annat krav på utrymmesvägar.

I nämndens beslut om bemanning av vallokaler låg flera kriterier till grund för bedömningen. Det handlade om att ta hänsyn till och väga ihop flera aspekter. Aspekter som låg till grund för bedömningen var till exempel lokalers utformning, antalet väljare i ett distrikt, erfarenheter från tidigare val och om det förekommer social oro i ett område.

Utbildningen av röstmottagare utökades med ett avsnitt som handlar om säkerhet. En folder med rutiner som är specifika för röstmottagare i Uppsala togs fram. Foldern omfattade bland annat en checklista för hur en ska agera vid olika händelser.

Inriktningsmål 4: Uppsala ska vara jämlikt och inkluderande med goda förutsättningar för folkhälsa och livskvalitet

Målet är helt uppfyllt för perioden. Nämndens åtgärder har verkställts som planerat och bedöms vara tillräckliga för att leda till de effekter nämnden förväntar sig.

Uppdrag 4.1 Utveckla en äldrevänlig kommun inom ramen för WHO:s nätverk.

Uppdraget är genomfört enligt plan. För att skapa förutsättningar för alla att rösta på lika villkor beslutade valnämnden stå för kostnaden för ledsagning till vallokal för personer som beviljats ledsagning.

För att möjliggöra för personer som inte har möjlighet att ta sig till en vallokal erbjöd nämnden ambulerande röstmottagare. Äldreboenden och institutioner i kommunen hade möjlighet att boka in röstmottagarna till brukare. De ambulerande röstmottagarna besökte totalt ca 30 äldreboenden och institutioner och tog emot 245 röster på dessa. Det gjorde även ett antal besök hemma hos väljare som av olika anledningar inte kunde ta sig till vallokalerna. Majoriteten av de personer som använde sig av ambulerande röstmottagare var 70 år eller äldre.

Inriktningsmål 8: Uppsalas invånare, organisationer och näringsliv ska vara delaktiga i att utforma samhället

Målet är helt uppfyllt för perioden. Nämndens åtgärder har verkställts som planerat och bedöms vara tillräckliga för att leda till de effekter nämnden förväntar sig.

Erfarenheter som gjordes under valen till riksdag, kommun- och landstingsfullmäktige under 2018 ligger till grund för det förbättringsarbete nämnden driver. Utvecklingsarbetet som påbörjades under 2018 har fortsatt under året och bedöms ha gett positiva effekter på bland annat tillgänglighet till lokaler och möjligheter för fler grupper att rösta. Utifrån resultatet av de förändringar och nya arbetsätt som prövades har arbete med till exempel flerspråkiga röstmottagare och ambulerande röstmottagare genomförts.

Uppdrag 8.1 Öka valdeltagande under 2019 i kommande EU-parlamentsval i områden och för grupper med lågt valdeltagande samt verka för ett mer jämlikt valdeltagande. (KS och VLN)

Uppdraget är färdigt. Flera åtgärder har genomförts för att öka valdeltagandet i grupper med lågt valdeltagande. Satsningar gjordes framför allt för att nå medborgarna i berörda grupper och områden med information om hur en röstar. Information förmedlades i flera olika kanaler. Bland annat genomfördes kampanjer i sociala medier. Skriftlig information på flera olika språk fanns tillgängliga i alla vallokaler.

För att öka tillgänglighet genom möjlighet till muntlig information på fler språk rekryterades flerspråkiga röstmottagare. De flerspråkiga röstmottagarna matchades mot de områden där de språk de talar förekom. Röstmottagarna bar skyltar med information om vilka språk hen talar. På så sätt kunde fler väljare kunna få muntlig information på sina språk.

Genom att säkerställa ändamålsenliga och tillgänglighetsanpassade vallokaler och lokaler för förtidsröstning ökade nämnden möjligheten för fler att rösta på ett sätt som passade deras individuella behov. För att bedöma vilka lokaler som uppfyller kraven på tillgänglighet användes Myndigheten för delaktighets checklista för tillgängliga vallokaler som en del av underlaget. Under inventeringen av lokaler förstärkte nämnden kompetensen kring bedömningen genom att anlita en konsult som var expert på tillgänglighet.

Ett resultat av inventeringen var att flera av de lokaler som använts vid tidigare val byttes ut då det fanns brister i tillgängligheten. Det medför att samtliga lokaler som användes för röstning nådde upp till minikraven för tillgänglighet. I förtidsröstningslokalen i Stationsgallerian gjordes en extra satsning på tillgänglig utformning. Det handlade dels om att inreda lokalen på ett så bra sätt som möjligt och dels om information till olika organisationer som arbetar med tillgänglighet så att alternativet att rösta i Stationsgallerian blev mer känt.

Tillkommande uppdrag

Kommunfullmäktige har beslutat att uppdra åt samtliga nämnder och bolagsstyrelser att under 2018 arbeta fram egna ledningsplaner inför och vid allvarliga störningar i enlighet med rutin för detta.

Uppdraget är färdigt. Valnämndens verksamhet är av sådan karaktär att en nämndspecifik ledningsplan inte krävs. Kommunfullmäktige beslutade hösten 2017 om "Ledningsplan inför och vid allvarlig störning" (KSN-2017-2895). Planen är tillämplig och tillräcklig för valnämndens verksamhet. Inför genomförande av ett val genomförs en risk- och konsekvensanalys med bland annat fokus på trygghets- och säkerhetsfrågor.

Särskilda frågor om synpunktshantering

Kommunstyrelsen har ställt ett antal frågor om synpunktshantering till samtliga nämnder och styrelser. Valnämnden lämnar följande svar.

Särskilda frågor om synpunktshantering

Har nämnden/styrelsen en systematisk hantering av synpunkter?

Nämndens kommentar: Ja, synpunkter registreras och besvaras i kommunens ärendehanteringssystem. Alla röstmottagare har uppmanats att svara på enkäter, både efter att de gått utbildningar och när valet genomförts. Svaren har sammanställts och analyserats. Enkätsvaren kommer att användas vid planeringen inför kommande val.

Hur många synpunkter har kommit in på den verksamhet nämnden/styrelsen ansvarar för under 2019?

Nämndens kommentar: I samband med valet 2019 inkom 19 synpunkter.

Vilka förbättringsområden har, utifrån dessa synpunkter, identifierats i den verksamhet nämnden/styrelsen ansvarar för?

Nämndens kommentar: Synpunkter har inkommit främst gällande valsedlar, insynsskydd och kunskap hos röstmottagare.

Vilka förändringar har, utifrån dessa synpunkter, genomförts eller planeras i den verksamhet nämnden/styrelsen ansvarar för?

Nämndens kommentar: Fortsatt utvecklingsarbete gällande logistik, flöden och insynsskydd på röstmottagningsställen samt utvecklade utbildningar för röstmottagarna utifrån de nya bestämmelserna i vallagen.
